

Professor VIRA V. PROTOPOPOVA – 75 Anniversary

In 2008 East European scientific society celebrates a jubilee of famous Ukrainian botanist Prof. VIRA V. PROTOPOPOVA, laureate of M.G. Kholodny Prize of National Academy of Sciences of Ukraine, Honorary member of Ukrainian Botanical Society and head scientist researcher at the M.G. Kholodny Institute of Botany, NAS of Ukraine. She is well known as specialist in floristics, plant geography and systematics. In Ukrainian botany the name of V.V. Protopopova is mainly associated with the scientific field of synanthropic flora, including such phenomenon as invasions of alien species. She is well known specialist in orchids and ferns systematic as well.

VIRA V. PROTOPOPOVA was born on 2 March 1933 in Kharkiv. Her father, Prof. Dr. VIKTOR P. PROTOPOPOV, was a famous scientist, teacher and organizer of medicine science, academician of Ukrainian Academy of Sciences, head of department of psychophysiology at the Institute of physiology Academy of Sciences of Ukraine, mother, RYMA V. SOBOLEVSKA, was a practical doctor.

V. PROTOPOPOVA begins her education in Kharkiv's school in 1941, and finished in Kiev's school in 1952. In this year, she entered the Taras Shevchenko State University and specialized in botany. Among her teachers were famous pedagogues and scientists, botanists, academicians DMYTRO K. ZEROV and OLEKSANDER V. TOPACHEVSKY, professors OLEXIY L. LYPA, associate professor PETRO M. BEREGOVYI, etc. During early students years VIRA PROTOPOPOVA starts to take part in scientific investigations, and prepared interesting works on systematic of *Lamiaceae* in Kaniv state reserve (Cherkasy Region), flora of Martyan Cape (the Crimea), and flora of Rzhyshev forest (Kyiv Region). In 1958 she finished the university with diploma on speciality „biology”.

In 1956-1958, VIRA V. PROTOPOPOVA worked at the Academician O.V. Fomin Botanical Garden of Taras Shevchenko State University. Since 1958 VIRA V. PROTOPOPOVA has worked in department of systematics and floristics of vascular plants of M.G. Kholodny Institute of Botany, Academy of Sciences of Ukraine: as assistant (1958-1961), post-graduate (1961-1964), junior scientific researcher (1964-1974), senior scientific researches (1974-1992), and head scientific researcher (1992- until now).

In 1966, under supervising Prof. MYKHAYLO I. KOTOV, VIRA V. PROTOPOPOVA prepared and defended her PhD degree work (candidate of biological sciences), with further publishing original monograph on this base („Alien plants of Forest-Steppe and Steppe of Ukraine ”, 1973). Later, in 1989, V. V. PROTOPOPOVA defended DrSc work (doctor of biological sciences), with publishing another monograph as well („Synanthropic flora of Ukraine and ways of its development”, 1991). In 1996, these monographs together with numerous papers under generalized title „Theoretical and practical aspects of natural differentiation and synanthropization of spontaneous flora of Ukraine” were awarded with M.G. Kholodny Prize of National Academy of Science of Ukraine.

We are to elucidate the main results obtained by Prof. V. V. PROTOPOPOVA now. She was pioneered in exploring of composition of synanthropic flora in Ukraine, defining its general and regional features, distribution of the main groups of synanthropic species. It is offered and proved a hypothesis of threshold of a species diversity of synanthropic floras with working out the index for estimation of ecological condition in different regions. Prof. V. V. PROTOPOPOVA also analyzed 150-year history of adventization of Ukrainian flora and estimated factors and revealed reasons of alien plants area dynamics in Ukraine. All this serves as a basis for putting into practice scientific forecast of synanthropization of regional floras depending on environmental changes. In addition, the general directions of synanthropization and adventization of Ukrainian flora are determined, and ecological and floristic classification of alien plants is developed. It is offered original hypothesis on origin of some local

endemics from archaeophytes, which opened new aspect in research of local endemism in anthropogenic transformed territory. She assumed that evolution of alien plants within the limits of secondary areas occurred through hybridization and allopolyploidisation with the subsequent differentiation of sympatric and marginal races.

Prof. VIRA V. PROTOPOPOVA prepared detail, critical and systematic investigations of many taxa of natural and alien fractions of Ukrainian flora, such as Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta, *Orchidaceae*, *Amaranthaceae*, *Chenopodiaceae*, *Oxalidaceae*, some group of *Asteraceae* (*Bidens* L., *Galinsoga*, *Helianthus*, *Xanthium*, etc.). The results obtained were included in many Manuals and Floras, such as «Manual of plants of Ukraine» (1965), «Weeds of Ukraine» (1970), «Manual of plants of Ukrainian Carpathians» (1974), «Red Data Book of Ukraine» (1980, 1996), «Flora of European part of the USSR» (vol. 2 – 1976; vol. 4 – 1979; vol. 5 –1981), «Flora of Eastern Europe» (vol. 7 – 1994), «Manual of higher plants of Ukraine» (1987), «Chorology of Ukraine» (1987), «Ecoflora of Ukraine» (2002). and Prof. V.V. Protopopova is authors and co-authors more than 200 publications in many scientific journals, such as Ukrainian Botanical journal, Botanical journal, Biological sciences (Russia), Acta Botanica Slovaca, Thaiszia (Slovak Republic), Euphytica (USA), etc.

During her teacher's career Prof. VIRA V. PROTOPOPOVA supervised 3 dissertations of post-graduates: Drs. IRYNA A. TYMCHENKO ("Structure of population of species of tribe *Neottieae* Lindl. (*Orchidaceae*) Ukrainian flora and its tendencies of changes in condition of synanthropization", 1996), TETYANA V. VASYLYEVA-NEMERTSALOVA („Synanthropic flora of near port towns of North-Western of Black Sea area", 1996), and IRYNA V. KOVTUN („Flora of Kamyanets Cis-Dnister", 2004); last years she was a professor at Pereyaslav-Khmelnytsky state pedagogical university.

Special interest of VIRA V. PROTOPOPOVA connected with a popularization of botanical knowledge. Together with her colleagues TETYANA L. ANDRIYENKO, BORYS V. ZAVERUKHA, SVITLANA S. MOROZYUK, LIDIYA S. PANOVA she prepared many interesting, substantial, and poetic works: „Botanical album" (1979), „Protected plants of Ukraine" (1983), „Steppe plants" (1983), „Plants-travellers" (1989), „Herbaceous plants" (1986), „Spring plants" (1987), „Herbaceous plants of Ukraine" (2007), „Spring plants of Ukraine" (2007). These educational books got a wide public acknowledgement.

During a long time Prof. VIRA V. PROTOPOPOVA was a member of Botanical division of National Commission on Red Data Book of Ukraine, member of editorial board of Ukrainian Botanical journal, member of Qualification Council of DrSc degree at M.G. Kholodny Institute of Botany, NAS of Ukraine, Head of section of history of sciences of Ukrainian Botanical Society, and now she is a member of Qualification Council of DrSc degree at M.M. Gryshko National Botanical Garden of NAS of Ukraine.

Colleagues also known VIRA V. PROTOROVA as charming woman, with wide open soul and heart full of love to people.

Botanists, colleagues, and friends congratulate VIRA V. PROTOROVA with 75 jubilee. Long live, Dear Professor!

K. ROSTAŃSKI, A. TERPO, S. MOCHNACKY,
M. SHEVERA, A. ILYNSKA, I. TYMCHENKO, A. YENA

Selected publications of V.V. PROTOROVA*

1960

Котов М.І., Протопопова В.В. Знахідка кримської орхідеї –ремнепелюстника козлиного (*Hymanthoglossum caprinum* (M.V.) Spreng.) на Кавказі // Укр. ботан. журн. – 1960. – **17**, № 2.– С. 77–82 [Котов М.І., Протопопова В.В. 1960. New record of Crimean orchid – *Hymanthoglossum caprinum* (M.V.) Spreng. in Caucasus. Ukr. Bot. Journ. **17**, 2. Pp. 77–82].

1963

Кузнецова Г.О., Протопопова В.В. Флора і рослинність острова Орлів на Чорному морі // Укр. ботан. журн. – 1963. – **20**, № 4.– С. 80–85 [KUZNETSOVA G.O., PROTOROVA V.V. 1963. Flora and vegetation of Black sea island Orliv. Ukr. Bot. Journ. **20**, 4. Pp. 80-85].

1964

Протопопова В.В. Крейдяний бір на горах Артема та необхідність його охорони // Охороняйте рідну природу. III Зб. статей з питань охорони і раціонального використання природних ресурсів УРСР. – К.: Урожай, 1964. – С. 80–86. [PROTOROVA V.V. 1964. Cretaceous pineforest on Artem mountain and nessecity of its protection. To protect native nature. III Proceeding on questions of protection and use of natural resources of URSS. Pp. 80-86. Kyiv: Urozhay Press.].

Протопопова В.В. Поширення деяких нових та маловідомих адвентивних рослин по Лісостепу і Степу України за післявоєнний час // Питання експеримент. ботан. / Відпов. ред. К.М. Ситник. – 1964. – С. 127–132. [PROTOROVA V.V. 1964. Distribution of some new and little known alien plants in Forest-Steppe and Steppe of Ukraine for post-war time. Questions of experimental botany. Ed. K.M. SYTNIK. Pp. 80-86]

Протопопова В.В. Нові дані про систематичний склад роду нетреба (*Xanthium* L.) на Україні // Укр. ботан. журн. – 1964.– **21**, № 4.– С. 78–84 [PROTOROVA V.V. 1964. New data on systematic composition of the genus *Xanthium* L. in Ukraine. Ukr. Bot. Journ. **21**, 4. Pp. 78-84].

---

* General list of Prof. V.V. PROTOROVA's publications is presented in A.P. ILYNSKA, I.A. TYMCHENKO and M.V. SHEVERA (2008) „VIRA VIKTORIVNA PROTOROVA”: www.botany.kiev.ua/public.htm

1965

- ПРОТОПОПОВА В.В. Адвентивні рослини Лісостепу та Степу України // Укр. ботан. журн. – 1965. – **22**, № 3.– С. 38–44 [PROTOROVA V.V. 1965. Alien plants of Forest-Steppe and Steppe of Ukraine. Ukr. Bot. Journ. **22**, 3. – Pp. 38-44].
- ПРОТОПОПОВА В.В. Родина Орхідних – *Orchidaceae* // Визначник рослин України. Вид. 2, виправ. і доповн. / Відпов. ред. Д.К. ЗЕРОВ. – К.: Урожай, 1965. – С. 177–186. [Protopyova V.V. 1965. *Orchidaceae*. Manual of plants of Ukraine. Ed. D.K. ZEROV. – Pp. 177–186. Kyiv: Urozhay Press.].

1970

- ПРОТОПОПОВА В.В. *Commelinaceae, Cannabinaceae, Urticaceae, Amaranthaceae, Nyctaginaceae, Portulacaceae, Balsaminaceae, Thymelaeaceae, Onagraceae, Martyniaceae, Campanulaceae* Бур'яни України (Визначник-довідник) / Відпов. ред. О.Д. ВІСЮЛІНА. – К.: Наук. думка, 1970. – С. 65-66, 71-73, 112-118, 246-247, 254-256, 353-353, 372 [PROTOROVA V.V., 1965. *Commelinaceae, Cannabinaceae, Urticaceae, Amaranthaceae, Nyctaginaceae, Portulacaceae, Balsaminaceae, Thymelaeaceae, Onagraceae, Martyniaceae, Campanulaceae*. – Weeds of Ukraine. Ed. O.D. VISYULINA. – Pp. 65-66, 71-73, 112-118, 246-247, 254-256, 353-353, 372. Kyiv: Naukova dumka Press.].
- ПРОТОПОПОВА В.В., ДОБРОЧАЄВА Д.М., КУЗНЕЦОВА Г.О. Складноцвітні – *Compositae* // Бур'яни України (Визначник-довідник) / Відпов. ред. О.Д. ВІСЮЛІНА. – К.: Наук. думка, 1970. – С. 372–431 [PROTOROVA V.V., DOBROCHAYEVA D.M., KUZNETSOVA G.O. *Asteraceae*. Weeds of Ukraine. Ed. O.D. VISYULINA. Pp. 372-431. Kyiv: Naukova dumka Press].

1973

- ПРОТОПОПОВА В.В. Адвентивні рослини Лісостепу і Степу України / Відпов. ред. М.І. КОТОВ. – К.: Наук. думка, 1973. –192 с. [PROTOROVA V.V. 1973. Alien plants of Forest-Steppe and Steppe of Ukraine. Ed. M.I. KOTOV. 192 p. Kyiv: Naukova dumka Press].

1974

- ПРОТОПОПОВА В.В. До видового складу квасениць (*Oxalis* L.) на Україні // Укр. ботан. журн. – 1974. – **31**, № 1.– С. 110–113 [PROTOROVA V.V. 1974. On the species composition of *Oxalis* L. genus in Ukraine. Ukr. Bot. Journ. **31**, 1. Pp. 110–113].
- ПРОТОПОПОВА В.В. Нові для України види роду *Diphysium* C. Presl. // Укр. ботан. журн. – 1974. – **31**, № 6.– С. 690–694 [PROTOROVA V.V. New for Ukraine species of the genus *Diphysium* C. Presl. Ukr. Bot. Journ. **31**, 1. Pp. 690–694].

1976

- ПРОТОПОПОВА В.В. Семейство *Commelinaceae* – Комелиновые // Флора европейской части СССР / Отв. ред. АН.А. ФЕДОРОВ. – Л.: Наука, 1976. – Т. 2. – С. 219–220 [PROTOROVA V.V. 1976. Family *Commelinaceae*. Flora of European part of USSR. Ed. AN.A. FEDOROV. Vol. 2. Pp. 219-220. Leningrad: Nauka].

1977

- ПРОТОПОПОВА В.В. Відділи Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta, *Amaranthaceae, Saxifragaceae, Asteraceae* (*Ambrosia* L., *Galinsoga* L., *Xanthium* L., *Bidens* L., *Cyclachaena* Fresen.), *Orchidaceae*. – Визначник рослин Українських Карпат / Відпов. ред. В.І. ЧОПІК. – К.: Наук. думка, 1977. – С. 22–35,

101–104.147–152. 294–296. 382–390 [ПРОТОРОВА V.V. 1977. Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta, *Amaranthaceae*, *Saxifragaceae*, *Asteraceae* (*Ambrosia* L., *Galinsoga* L. *Xanthium* L., *Bidens* L., *Cyclachaena* Fresen.), *Orchidaceae*. Manual of plants of Ukrainian Carpathians. Ed. V.I. СНОРУК. Pp. 22–35, 101–104.147–152. 294–296. 382–390. Kyiv: Naukova Dumka Press].

1978

ПРОТОРОВА V.V. 1978. Adventive flora of the flat part of the Ukraine // Acta Botan. Slovaca. Ser. A (3). – Bratislava. – Pp. 71-74.

1979

ПРОТОПОПОВА В.В. Семейство *Pontederiaceae* // Флора европейской части СССР / Под ред. А.А. ФЕДОРОВА. – Т. IV. – Л.: Наука, 1979. – С. 291–292. [ПРОТОРОВА V.V. 1979. Family *Pontederiaceae*. Flora of European part of USSR. Ed. А.А. ФЕДОРОВ. Vol. 4. Pp. 291-292. Leningrad: Nauka].

ПРОТОПОПОВА В.В., ТКАЧЕНКО В.С. Історія та прогноз поширення *Grindelia squarrosa* (Pursh) Dunal // Укр. ботан. журн. – 1979. – **36**, № 5. – С. 457–461 [ПРОТОРОВА V.V., ТКАЧЕНКО V.S. 1979. History and prognosis of distribution of *Grindelia squarrosa* (Pursh) Dunal. Ukr. Bot. Journ. **36**, 5. Pp. 457–461].

МОРОЗЮК С.С., ПРОТОПОПОВА В.В. Альбом з ботаніки (посібник для вчителів). – К.: Рад. шк., 1979. – 151 с. [МОРОЗЮК S.S., ПРОТОРОВА V.V. 1979. Botanical album (manual for teachers). 151 p. Kyiv: Radyanska shkola Press.]

1980

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В. Нові для флори СРСР види водяних папоротей з родини *Azollaceae* // Укр. ботан. журн. – 1980. – **37**, № 5. – С. 20–26 [ДУБИНА D.V., ПРОТОРОВА V.V. 1980. New species for USSR flora of water ferns from family *Azollaceae*. Ukr. Bot. Journ. **37**, 5. Pp. 20–26].

ПРОТОПОПОВА В.В. Родина Зозулинцеві // Червона книга Української РСР / Відпов. ред. К.М. Ситник. – К.: Наук. думка, 1980. – С. 252–253, 258–295, 318–331, 350–355, 362–363, 366–369, 372–397, 410–411, 414–415, 428–429, 436–437, 456–457, 476–477, 484–485, 490–491 [ПРОТОРОВА V.V. Family *Orchidaceae*. Red data Book of Ukraine. Ed. К.М. Sytnik. Pp. 252–253, 258–295, 318–331, 350–355, 362–363, 366–369, 372–397, 410–411, 414–415, 428–429, 436–437, 456–457, 476–477, 484–485, 490–491. Kyiv: Naukova dumka Press].

1981

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В. Знахідка *Pilularia globulifera* в УРСР // Укр. ботан. журн. – 1981. – **38**, № 6. – С. 56–59 [ДУБИНА D.V., ПРОТОРОВА V.V. 1981. Find of *Pilularia globulifera* in Ucr.RSS. Ukr. Bot. Journ. **38**, 6. Pp. 56–59].

ПРОТОПОПОВА В.В. Семейство *Martiniaceae* – Мартиниевые / Флора европейской части СССР / Под. ред. А.А. ФЕДОРОВА. – Т. V. – Л.: Наука, 1981. – С. 316–317 [ПРОТОРОВА V.V. 1981. Family *Martiniaceae*. Flora European part of USSR. Ed. А.А. ФЕДОРОВ. Vol. 5. Pp. 316–317. Leningrad: Nauka].

1983

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В. *Chenopodium pumilio* R. Br. – новий для флори СРСР вид // Укр. ботан. журн. – 1983. – **40**, № 4. – С. 47–51 [ДУБИНА D.V., ПРОТОРОВА V.V. 1983. *Chenopodium pumilio* R. Br. – new species on URSS flora. Ukr. Bot. Journ. **40**, 4. Pp. 47–51].

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В. Эколого-биологические особенности *Azolla caroliniana* Willd. и *A. filiculoides* Lam. // Растит. ресурсы. – 1983. – **19**, вып. 4. – С. 500–506 [DUBINA D.V., PROTOROVA V.V. 1983. Ecological and biological peculiarities of *Azolla caroliniana* Willd and *A. filiculoides* Lam. Plant resources. **19**, 4. Pp. 500-506].

ПРОТОПОПОВА В.В. Ареалогическая характеристика орхидных Украины // Охрана и культивирование орхидей: Тез. докл. II Всесоюзн. совещ. (г. Киев, май 1983 г.) / Отв. ред. А.М. Гродзинский. – Киев: Наук. думка, 1983. – С. 112–113. [PROTOROVA V.V. 1983. Areal characteristic of Ukrainian orchids. Protection and cultivation of orchids: Abstracts of II All-Union conf. (Kiev, May, 1983). Ed. A.M. GRODZYNSKY. Pp. 112–113. Kyiv: Naukova dumka Press].

ЗАВЕРУХА Б.В., АНДРІЄНКО Т.Л., ПРОТОПОПОВА В.В. Охраняемые растения УССР. – Киев: Наук. думка, 1983. – 175 с. [ZAVERUKHA B.V., ANDRIYENKO T.L., PROTOROVA V.V. 1983. Protected plants of Ukraine. 173 p. Kyiv: Naukova dumka Press].

ПАНОВА Л.С., ПРОТОПОПОВА В.В. Степові рослини. – К.: Рад. шк., 1983. – 190 с. [PANOVA L.S., PROTOROVA V.V. 1983. Steppe plants. 190 p. Kyiv: Radianska shkola Press].

1984

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В. *Euphorbia maculata* L. – новий для флори України вид // Укр. ботан. журн. – 1984. – **41**, № 3.– С. 33–36 [DUBINA D.V., PROTOROVA V.V. 1984. *Euphorbia maculata* L. – new for Ukraine species. Ukr. Bot. Journ. **41**, 3. Pp. 33–36].

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В. Новий для флори європейської частини СРСР вид *Torulanium ferax* (Rich.) Urb. // Укр. ботан. журн. – 1984. – **41**, № 5.– С. 21–25 [DUBINA D.V., PROTOROVA V.V. 1984. New for European part of USSR species *Torulanium ferax* (Rich.) Urb. Ukr. Bot. Journ. **41**, 5. Pp. 21–25].

ПРОТОПОПОВА В.В. Особливості розподілу синантропних рослин за окремими ботаніко-географічними районами України // Укр. ботан. журн. – 1984. – **41**, № 1.– С. 46–49 [PROTOROVA V.V. 1984. Peculiarities of distribution of synanthropic plants in different botanical and geographical regions of Ukraine. Ukr. Bot. Journ. **41**, 1. Pp. 46–49].

1985

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В. Анализ адвентивной флоры заповедника „Дунайские плавни” // Биол. науки. – 1985. – № 10. – С. 68–73 [DUBINA D.V., PROTOROVA V.V. 1985. Analysis of alien flora of Dunaysky plavni reserve. Biol. Nauk. 10. Pp. 68–73].

1986

ДУБИНА Д.В., ПРОТОПОПОВА В.В., ДУБОВИК О.М. Новий для УРСР рід *Brachyactis* Ledeb. // Укр. ботан. журн. – 1986. – **43**, № 2.– С. 51–54 [DUBINA D.V., PROTOROVA V.V., DUBONIK O.M. 1986. New for Uk.RSS genus *Brachyactis* Ledeb. Ukr. Bot. Journ. **43**, 2. Pp. 51–54].

ПРОТОПОПОВА В.В. Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta, *Orchidaceae* // Хорология флоры Украины / Отв. ред. Е.Н. Кондратюк. – Киев: Наук. думка, 1986. – С. 17–39, 156–163, 166–169, 172, 175, 245–250 [PROTOROVA V.V. 1986. Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta, *Orchidaceae*. Chorology of Ukrainian flora. Ed. E.N. Kondratyuk. Pp. 17–39, 156–163, 166–169, 172, 175, 245–250. Kyiv: Naukova dumka Press].

ПРОТОПОПОВА В.В. Систематична структура та флорогенетичні зв'язки синантропної флори України // Укр. ботан. журн. – 1986. – **43**, № 3. – С. 40–45 [PROTOROVA V.V. 1986. Systematic structure and phylogenetic connection of synanthropic flora of Ukraine. Ukr. Bot. Journ. **43**, 3. Pp. 40–45].

МОРОЗЮК С.С., ПРОТОПОПОВА В.В. Трав'янисті рослини. 2 вид., доповн. – К.: Рад. шк., 1986. – 159 с. [MOROZYUK S.S., PROTOROVA V.V. 1986. Herbaceous plants. 2 ed. 159 p. Kyiv: Radyanska shkola Press.]

1987

ПРОТОПОПОВА В.В. Флористичні комплекси синантропної флори України // Укр. ботан. журн. – 1987. – **44**, № 3.– С. 36–41 [PROTOROVA V.V. 1987. Floristic complexes of synanthropic flora of Ukraine. Ukr. Bot. Journ. **44**, 3. Pp. 36–41].

ПРОТОПОПОВА В.В. Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta, *Nyctaginaceae*, *Amaranthaceae* *Oxalidaceae*, *Balsaminaceae*, *Martiniaceae*, *Asteraceae* (*Ambrosia* L., *Bidens* L., *Cyclachaena* Fresen., *Galinsoga* Ruiz. et Pav., *Grindelia* Willd., *Xanthium* L., *Ximenesia* Cav.), *Amarilidaceae*, *Dioscoriaceae*, *Pontederiaceae*, *Iridaceae*, *Orchidaceae* // Определитель высших растений / Отв. ред. Ю.Н. Прокудин. – Киев: Наук. думка, 1987. – С. 21–37, 64, 83–84, 219–220, 223, 294, 320, 328–331, 401–412, 470 [PROTOROVA V.V. 1987. Lycopodiophyta, Equisetophyta, Polypodiophyta, *Nyctaginaceae*, *Amaranthaceae* *Oxalidaceae*, *Balsaminaceae*, *Martiniaceae*, *Asteraceae* (*Ambrosia* L., *Bidens* L., *Cyclachaena* Fresen., *Galinsoga* Ruiz. et Pav., *Grindelia* Willd., *Xanthium* L., *Ximenesia* Cav.), *Amarilidaceae*, *Dioscoriaceae*, *Pontederiaceae*, *Iridaceae*, *Orchidaceae* // Determinator of vascular plants of Ukraine. Ed. Yu.N. PROKUDIN. Pp. 21–37, 64, 83–84, 219–220, 223, 294, 320, 328–331, 401–412, 470. Kyiv: Naukova dumka Press].

ПАНОВА Л.С., ПРОТОПОПОВА В.В. Весняні рослини. – К.: Рад. шк., 1987. – 159 с. [PANOVA L.S., PROTOROVA V.V. 1987. Spring plants. 159 p. Kyiv: Radyanska shkola Press].

1988

ПРОТОПОПОВА В.В. Натуралізація адвентивних рослин України // Укр. ботан. журн. – 1988. – **45**, № 4.– С. 10–15 [PROTOROVA V.V. 1988. Naturalization of alien plants in Ukraine. Ukr. Bot. Journ. **45**, 4. Pp. 10-15].

1989

ПРОТОПОПОВА В.В. Особенности натурализации адвентивных растений на Украине // Мат-лы совещ. „Проблемы изучения адвентивной флоры СССР (г. Москва, 1-3 февраля 1989 г.). – М.: Наука. 1989. – С. 59-60 [PROTOROVA V.V. 1989. Peculiarities of naturalization of alien plants in Ukraine. Math. of Conf. „Problem of study of alien plants of USSR” (Moscow, 1-3 february 1989). Pp. 59-60. Moscow: Nauka Press].

ПРОТОПОПОВА В.В. Рослини-мандрівники. – К.: Рад. шк., 1989. – 238 с. [PROTOROVA V.V. 1989. Plants-travellers. 238 p. Kyiv: Radyanska shkola Press].

1991

ПРОТОПОПОВА В.В. Синантропная флора Украины и пути ее развития. – Киев: Наук. думка, 1991. – 204 с. [PROTOROVA V.V. Synanthropic flora of Ukraine and ways of its development. Ed. D. DOBROCHAYEVA. 204 p. Kyiv: Naukova dumka Press].

1994

ПРОТОПОПОВА В.В. Семейство *Asteraceae* (триба *Heliantheae* Cass., кроме рода *Arnica* L.) // Флора европейской части СССР / Под. ред. Н.Н. ЦВЕЛЕВА. – Л.: Наука, 1994. – Т. 7. – С. 25–52 [PROTOROVA V.V. Family *Asteraceae* (tribe *Heliantheae* Cass., excl. *Arnica* L.). Flora of European part of USSR. Ed. N.N. TZVELEV – Vol. 7. Pp. 25-52. Leningrad, Nauka Press].

ПРОТОПОПОВА В.В., МОСЯКІН С.Л., ШЕВЕРА М.В. *Lepidium virginicum* L. – новий вид флори України // Укр. ботан. журн. – 1994. – 51, № 2/3. – С. 225–228 [PROTOROVA V.V., MOSYAKIN S.L., SHEVERA M.V. 1996. *Lepidium virginicum* L. – new species of Ukrainian flora. Ukr. Bot. Journ. 51, 2-3. Pp. 225-228].

1996

ПРОТОПОПОВА В.В. Родина *Orchidaceae* // Червона книга України. Рослинний світ. 2 вид. / Під заг. ред. Ю.Р. ШЕЛЯГА-СОСОНКА. – К.: УЕ, 1996. – С. 338–354, 460–403 [PROTOROVA V.V. 1996. Red data Book of Ukraine. Ed. YU.R. SHEL'YAG-SOSONKO. Pp. 338–354, 460–403. Kiev: Ukrainian encyclopedia].

PROTOROVA V. 1996. Trend of synanthropization of the flora of rural settlements and their buffer zones in the lower reaches of the Southern Bug river // Proceeding of II Intern. Conf. Anthropization and environment of rural settlements. Flora and vegetation (Tarczal-Tokaj, 24-28 July 1996) / Ed. by A. TERPO and C. MOCHNASKY. – Pp. 55–58.

1998

ПРОТОПОПОВА В.В. Адвентизація флори України (проблеми та перспективи вирішення) // Мат-ли Міжнар. конф. Промислова ботаніка (м. Донецьк, 1998 р.). – Донецьк, 1998. – С. 76–81 [PROTOROVA V.V. Adventization of Ukrainian flora (problems and perspectives of decision). Math. of Intern. Conf. Industrial botany (Donetsk, 1998). Pp. 76–81].

PROTOROVA V. Ecotopological differentiation of Kyiv ruderal flora // II Inter. Conf. Anthropization and environmental of rural settlements. Flora and vegetation (Zemplinska Sirava, 1998). – Zemplinska Sirava, 1998. – Pp. 49–52.

PROTOROVA V., SHEVERA M.V. 1998. Expansion of alien plants in riverside in Tisa river basin (Transcarpathia) // Thaiszia. – J. Bot. Kosice. – Vol. 8, 2. – Pp. 33–42.

1999

PROTOROVA V., SHEVERA M.V. 1999. Analysis of the modern phytovasions in Ukraine // Proceedings 5 Intern. Conf. on the ecology of invasive alien plants (Maddalena, 1999). – Pp. 94–95.

2000

Дідух Я.П., Плюта П.Г., ПРОТОПОПОВА В.В., ЄРМОЛЕНКО В.М., КОРОТЧЕНКО І.А., КАРКУЦІВ Г.М., БУРДА Р.І. Екофлора України. – Т. 1 / Відпов. ред. Я.П. Дідух. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 284 с. [DIDUKH YA.P., PLYUTA G.G., PROTOROVA V.V., YERMOLENKO V.M., KOROTCHENKO I.A., KARKUTSIYEV G.M., BURDA R.I. 2000. Ecoflora of Ukraine. Ed. Didukh Ya.P. – Vol. 1. 284 p. – Kiev: Phytosociocenter Press].

Крицька Л.І., ПРОТОПОПОВА В.В., ФЕДОРОНЧУК М.М., ШЕВЕРА М.В. Типіфікація видів судинних рослин, описаних з території України: родини *Solanaceae* Juss., *Scrophulariaceae* Juss., *Orobanchaceae* Vent., *Lentibulariaceae* Rich., *Plantaginaceae* Juss. // Укр. ботан. журн. – 2000. – 57, 5. – С. 533–541 [KRYTZKA L.I., PROTOROVA V.V., FEDORONCHUK M.M., SHEVERA M.V. 2000. Typification of species of vascular plants described from Ukraine: families *Solanaceae* Juss.,

Scrophulariaceae Juss., *Orobanchaceae* Vent., *Lentibulariaceae* Rich., *Plantaginaceae* Juss. Ukr. Bot. Journ. **57**, 5. Pp. 533–541].

2002

- ПРОТОПОПОВА В.В., ГРИГОРАК М.Ю., ШЕВЕРА М.В. Еколого-економічні і логістичні аспекти фітозабруднення в Україні // Регіонал. перспективи. – 2002. – 2 (21). – С. 19–21 [PROTOROVA V.V., GRYGORAK M.J., SHEVERA M.V. 2002. Ecological, economic and logistic aspects of biopollution in Ukraine. Regional perspectives. **2** (21). Pp. 19–21].
- ПРОТОПОПОВА В.В., МОСЯКІН С.Л., ШЕВЕРА М.В. Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє. – К.: Ін-тут ботаніки НАНУ, 2002. – 32 с. [PROTOROVA V.V., MOSYAKIN S.L., SHEVERA M.V. 2002. Plant invasions in Ukraine as a threat to biodiversity: the present situation and tasks for the future. Kiev. Institute of botany, NAS of Ukraine. 32 p.].
- PROTOROVA V.V. 2002. The Mediterranean element in the alien flora of Ukraine // V Intern. Conf. Anthropization and environment of rural settlements. Flora and vegetation (Uzhgorod, Kostryno, 16-18 May 2002). – Kyiv: Phytosociocenter Press. – Abstracts. – Pp. 71–72.
- PROTOROVA V., SHEVERA M. 2002. A preliminary checklist of urban flora of Uzhgorod. – 68 p. Kyiv: Phytosociocenter Press.
- SHEVERA M., KUZMICHEV A., PROTOROVA V., MOSYAKIN S. 2002. Comparative urban floristics in Eastern and Central Europe: time to joint forces? // V Intern. Conf. Anthropization and environment of rural settlements. Flora and vegetation (Uzhgorod, Kostryno, 16-18 May 2002). – Pp. 80-81. Kyiv: Phytosociocenter Press.

2003

- ПРОТОПОПОВА В.В., МОСЯКІН С.Л., ШЕВЕРА М.В. Вплив адвентивних видів рослин на фітобіоту України // Оцінка і напрямки зменшення загроз біорізноманіття / Відпов. ред. О. Дудкін. – К.: Хімджест, 2003. – С. 129–155, 358, 364–374 [PROTOROVA V.V., MOSYAKIN S.L., SHEVERA M.V. 2003. Influence of alien plants on phytobiota of Ukraine. Estimation and directions of decreasing of threats of biodiversity. Ed. O. DUDKIN. – Pp. 129–155, 358, 364–374. Kyiv: Khimdzhest Press].
- PROTOROVA V. 2003. Phytogeographical characteristics of stable and non-stable alien components of the Kyiv urban flora // Phytogeographical problems of synanthropic plants / Ed. A. ZAJAC, M. ZAJAC, B. ZEMANEK. – Cracow, Institute of Botany Jagiellonian university. – P. 41-46.

2004

- ГРИГОРАК М.Ю., ПРОТОПОПОВА В.В., ШЕВЕРА М.В. Аспекти економічної оцінки впливу неаборигенних рослин України на довкілля // Регіонал. перспективи. – 2004. – № 6 (43). – С. 44-48. [GRYGORAK M.J., PROTOROVA V.V., SHEVERA M.V. Aspects of economic estimation of influence of alien plants of Ukraine on environment. Regional perspectives. **6** (43). Pp. 44–48].
- КАГАЛО О.О., ПРОТОПОПОВА В.В., ШЕВЕРА М.В. Біорізноманіття в урбанізованому ландшафті: особливості формування і проблеми оцінки // Біорізноманіття Кам'янця-Подільського. Попередній критичний інвентаризаційний конспект рослин, грибів і тварин / За ред. О.О. КАГАЛО, М.В. ШЕВЕРИ, А.А. ЛЕВАНЦЯ. – Львів: Ліга-Прес, 2004. – С. 10–16. [KAGALO O.O., PROTOROVA V.V., SHEVERA M.V. Biodiversity in urban landscape: peculiarities of forming and problems of estimation In Biodiversity of Kamyanets-Podilsky. A preliminary critical inventarization checklist

of plants, fungi, and animals. Ed. KAGALO O.O., SHEVERA M.V., LEVANETS A.A. Pp. 10-16. Lviv: Liga-Press].

КАГАЛО О.О., СКІБІЦЬКА Н.В., ЛЮБІНСЬКА Л.Г., ГУЗІК Я., ПРОТОПОПОВА В.В., ШЕВЕРА М.В. Судинні рослини м. Кам'янець-Подільський // Біорізноманіття Кам'янця-Подільського. Попередній критичний інвентаризаційний конспект рослин, грибів і тварин / За ред. О.О. КАГАЛО, М.В. ШЕВЕРИ, А.А. ЛЕВАНЦЯ. – Львів: Ліга-Прес, 2004. – С. 82–134 [KAGALO O.O., SKIBYNSKA N.V., LYUBINSKA, GUZIK J., PROTODOROVA V.V., SHEVERA M.V. 2004. Vascular plants of Kamyanets-Podilsky In Biodiversity of Kamyanets-Podilsky. A preliminary critical inventarization checklist of plants, fungi, and animals. Ed. KAGALO O.O., SHEVERA M.V., LEVANETS A.A. Pp. 82-134. Lviv: Liga-Press].

ФЕДОРОНЧУК М.М., АНДРІЄНКО Т.Л., ПРОТОПОПОВА В.В. Про необхідність створення НПП Переяславський, як складової екологічної мережі України // Молодь у вирішенні регіональних та транскордонних проблем екологічної безпеки. Перспективи формування Пан'європейської екологічної мережі: Мат-ли третьої міжнар. наук. конф. (м. Чернівці, 21-22 квітня 2004 р.). – Чернівці: Зелена Буковина, 2004. – С. 99–105. [FEDORONCHUK N.M., ANDRIYENKO T.L., PROTODOROVA V.V. 2004. About necessity of creation of NNP Pereyaslavsky as component of ecological network of Ukraine. Youth in decision of regional and trans-boundary problems of ecological security. Perspectives of forming Pan-European econet: Math. of III intern. conf. (Chernivtsi, 21-22 April 2004). Chernivtsi: Zelena Bucovyna Press. Pp.99-105].

2005

ПРОТОПОПОВА В.В., ШЕВЕРА М.В. Фітоінвазії. I. Аналіз основних термінів // Промышленная ботаника. – 2005. – Вип. 5. – С. 55–60 [PROTODOROVA V., SHEVERA M. 2005. Phytoinvasions. I. Analysis of main terms. Industrial Botany. Vol. 5. Pp. 55-60].

ПРОТОПОПОВА В. 2005. The Mediterranean element of the alien flora of Ukraine // V Intern. Conf. Anthropization and environment of rural settlements. Flora and vegetation. Proceedings / Ed. S.L. MOSYAKIN, M.V. SHEVERA. – Kyiv: M.G. Kholodny Institute of Botany, NAS of Ukraine. – P. 190–203.

ПРОТОПОПОВА В., ШЕВЕРА М. 2005. *Heracleum mantegazzianum* Sommier et Levier in Ukraine // The ecology and management of the Giant Alien *Heracleum mantegazzianum*. Final Intern. Workshop of the „Giant Alien” Project. Programme and Proceedings (Giessen, 21-23.02.2005). – Giessen, 2005. – P. 26.

ПРОТОПОПОВА В., ШЕВЕРА М. 2005. Archaeophytes in Ukraine: the present patterns of distribution and degree of naturalization. Thaiszia. J. Bot. Kosice. – Vol. 15, Suppl. 1. – Pp. 53–69.

2006

ПРОТОПОПОВА В.В. Дослідження синантропної флори України: підсумки та перспективи // Синантропізація рослинного покриву України: Тез. наук. допов. (м. Переяслав-Хмельницький, 27-28 квітня 2006 р.). – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 170–174. [PROTODOROVA V.V. Investigation of synanthropic flora of Ukraine: results and perspectives. Synanthropisation of plant cover of Ukraine. Abstracts. (Pereyaslav-Khmelnitsky, 27-28 april 2006). Pp. 170-174].

ПРОТОПОПОВА В.В., ШЕВЕРА М.В. Адвентивізація природних та штучних екосистем Причорномор'я // Наук. Вісн. НАУ. – 2006. – № 93. – С. 78–88 [PROTODOROVA V.V.,

- SHEVERA M.V. 2006. Adventization of natural and anthropogenic ecosystems of Black Sea area. Visnyk of National Agrarian University. Pp. 78-88].
- ПРОТОРОВА V.V., SHEVERA M.V., MELNYK R.P. 2006. The history of introduction and present distribution of *Elaeagnus angustifolia* L. in the Black Sea area (Ukraine) // Chornomorsky Bot. Journ. – 2, № 2. – С. 1–13.
- ПРОТОРОВА V.V., SHEVERA M.V., MOSYAKIN S.L. 2006. Deliberate and unintentional introduction of invasive weeds: a case study of the alien flora of Ukraine // Euphytica. — 148. – P. 17–33.

2007

- ДЖУРАН В.М., КРЕЦУЛ Н.І., ПРОТОПОЛОВА В.В., ФЕДОРОНЧУК М.М., ШЕВЕРА М.В. Фітозабруднення рослинного покриву Середнього Придніпров'я. Анований конспект синантропної флори. – К.: Автореферат, 2007. – 48 с. [DZHURAN V.M., KRETSUL N.I., PROTOROVA V.V., FEDORONCHUK N.M., SHEVERA M.V. 2007. Phytomollution of Middle Dnipro plant cover. Annotation checklist of synanthropic flora. 48 p. Kyiv: Avtoreferat Press].
- МОРОЗЮК С.С., ПРОТОПОЛОВА В.В. Трав'янисті рослини України. Атлас-визначник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 216 с. [MOROZYUK S.S., PROTOROVA V.V. 2007. Herbaceous plants of Ukraine. Atlas-manual. 216 p. Ternopil: Navchalna knyga-Bogdan Press].
- ПАНОВА Л.С., ПРОТОПОЛОВА В.В., МОРОЗЮК С.С. Весняні рослини України. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 160 с. [PANOVA L.S., PROTOROVA V.V., MOROZYUK S.S. 2007. Spring plants of Ukraine. 160 p. Ternopil: Navchalna knyga-Bogdan Press].

2008

- ПРОТОРОВА V., SHEVERA M. 2008. Participation of archaeophytes in urban floras in different botanical and geographical zones of Ukraine: a preliminary assessment. Thaiszia – J. Bot. Kosice. – Vol. 18, Suppl. 1. – Pp. 89-104.
- ПРОТОРОВА V., SHEVERA M. 2008. Participation of kenophytes in urban floras in different botanical and geographical zones of Ukraine: a preliminary assessment. VIII Internat. Conf. „Anthropization of rural settlements. Flora and vegetation in a changing lanscape”). – Katowice, Poland, 30.06-02.07. 2008). – Katowice, 2008.- Abstracts. – P. 49.
- ПРОТОРОВА V., SHEVERA M. 2008. On the necessity of special study of flora synanthropisation in Econet elements. Neobiota: towards a synthesis.– 5th European Conference on Biological Invasions (Prague, Czech Republic, 23.-26. September 2008). – Ed. P. PYŠEK, J. PERGL. – Prague. – P. 241.